

جرائم زیست محیطی

مقدمه :

ظرفیت اکوسیستم ها برای پذیرش تغییرات در محیط زیست محدود است و اگرچه طبیعت خود دارای توانایی مقابله با تغییرات است ولی امروزه مشخص شده است که سرعت بازسازی طبیعی در حد تخریب ها نبوده و در نتیجه فرآیند تخریب محیط بصورت غیرقابل بازگشتی در حال پیشروی است. البته در فرآیند توسعه نمی توان انتظار داشت که بدون تغییرات در محیط، رشد صنعتی و اقتصادی امکان پذیر گردد. متخصصان محیط زیست نیز به دنبال چنین امر محالی نیستند. لیکن این حقیقت نیز برای همه روشن شده که بدون رعایت اصول توسعه پایدار و حفظ محیط زیست نمی توان آینده مطلوبی را برای نسل حاضر و نسلهای بعد تصور کرد. جمهوری اسلامی ایران در فرآیند توسعه پایدار صنعتی، به کنترل آلودگی های محیط زیست اهمیت داده و به موجب قوانین و مقررات کشور آلودگی های صنعتی اعم از جامد، مایع و گاز باید تحت کنترل باشند. رعایت این قوانین و مقررات برای کلیه صنایع ضروری است. آلودگیهای صنعتی فشار مضاعفی بر اکوسیستم ها و به عبارتی تنوع زیستی وارد می کنند و بدون اتخاذ تدابیر فوری این روند برگشت ناپذیر، جهانی فقیر از لحاظ بیولوژیک را برای نسلهای آینده به ارث خواهد گذاشت. کشور ما به لحاظ اینکه از نظر توسعه صنعتی و حل مشکلات زیست محیطی در ابتدای راه قرار دارد، بایستی جهت دستیابی به راه حل های اساسی قاطعانه تلاش نماید.

لزوم حفاظت از محیط زیست اصل غیرقابل تردیدی است که در جهان امروز پذیرش عامه داشته و این ضرورت به موازات رشد صنایع و تکنولوژی و به دنبال آن بروز آلودگیها اهمیت بیشتری پیدا کرده است. رشد ناموزون صنایع کشور در سالهای اخیر، و ادامه روند فعلی آلودگیهای ناشی از فعالیت آنان اکوسیستم ها را تحت تاثیر قرار داده و می دهند. لذا هدایت فعالیتهای صنعتی به گونه ای که کمترین آثار زیان بار و اثر سوء را بر محیط زیست داشته باشد ضرورت دارد. در سالهای اخیر شاهد بوده ایم که برای رسیدن به اهداف محیط زیست سالم (آب سالم، هوای سالم، محیط سالم)، کنترل آلودگیهای خروجی از صنایع کافی و مؤثر نبوده است. لذا راهکار جدید در کنار وضع موجود مدنظر قرار گرفته است. به استناد بند (ج) ماده (104) و ماده (134) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران کلیه واحدهای صنعتی و تولیدی می بایست مسائل زیست محیطی را بعنوان یکی از مسائل اقتصادی خود تلقی نمایند و هزینه های مربوط به حفظ محیط زیست را جزء هزینه های درونی خود بدانند. پذیرش هزینه های زیست محیطی به عنوان هزینه قابل قبول مالیاتی و اخذ جریمه در واقع یک راه حل در کنار راه حل فعلی کنترل آلودگیها در کشور است. جریمه واحدها بصورت تصاعدی افزایش خواهد یافت و همین امر باعث می شود که استمرار جریمه امکان نداشته باشد از طرف دیگر واحدهایی که به موقع نسبت به تطبیق شرایط و مشخصات خود با قوانین و استانداردهای زیست محیطی کشور اقدام نمایند جریمه ای به آنان تعلق نخواهد

گرفت. آئین نامه اجرایی این مواد قانون نیز در اسفندماه سال 1379 توسط هیات محترم وزیران به تصویب رسیده است. این جزوه جهت آگاهی واحدهای صنعتی و تولیدی از قوانین و آئین نامه‌های مذکور و تطبیق مشخصات فنی خود با ضوابط، قوانین، مقررات و استانداردهای محیط زیست کشور منتشر شده است. امید است با همکاری سازنده کلیه واحدهای صنعتی و تولیدی، هیچ جریمه‌ای از واحدها اخذ نگردد.

بند ج، ماده 104 قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

به منظور کاهش عوامل آلوده کننده محیط زیست، بالاخص در مورد منابع طبیعی و منابع آب کشور، واحدهای تولیدی موظفند برای تطبیق مشخصات فنی خود با ضوابط محیط زیست و کاهش آلودگیها اقدام کنند. هزینه های انجام شده در این مورد بعنوان هزینه های قابل قبول واحدها منظور می گردد. از واحدهایی که از انجام این امر خودداری نمایند و فعالیتهای آنها باعث آلودگی و تخریب محیط زیست گردد، جریمه متناسب با خسارات وارده اخذ و به درآمد عمومی واریز می گردد تا در قالب لویج بودجه سنواتی برای اجرای طرحهای سالم سازی محیط زیست هزینه شود. آیین نامه این بند مشتمل بر مبلغ و چگونگی اخذ جرایم و نحوه هزینه آن به پیشنهاد سازمان حفاظت محیط زیست به تصویب هیات وزیران می رسد.

ماده 134 قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

«صدور هرگونه مجوز بهره برداری از منابع آب سطحی یا زیرزمینی و شبکه توزیع شهری برای مصارف واحدهای بزرگ تولیدی، صنعتی، دامداری، خدماتی و سایر مصارفی که تولید فاضلاب با حجم زیاد می کنند و همچنین استقرار مجوزهای صادره در گذشته، منوط به اجرای تاسیسات جمع آوری فاضلاب، تصفیه و دفع بهداشتی پساب است. تا زمان اجرای تاسیسات مناسب، از واحدهای مصرف کننده آب با توجه به نوع و میزان آلودگی، جرایمی بر مبنای آئین نامه و تعرفه مصوب دولت اخذ می گردد که پس از واریز به خزانه، معادل وجوه واریزی از محل اعتبارات ردیف خاصی که در قوانین بودجه سنواتی پیش بینی خواهد شد در اختیار سازمان حفاظت محیط زیست قرار گیرد و برای طرحهای حفاظت کیفی منابع آب و تصفیه و دفع بهداشتی فاضلاب هزینه خواهد شد. وزارت نیرو با همکاری سازمان حفاظت محیط زیست کشور و دستگاه اجرایی ذیربط نسبت به تهیه آئین نامه اجرایی این ماده و پیشنهاد آن برای تصویب در هیات وزیران اقدام خواهد کرد».

رئیس جمهور
تصویب نامه هیات وزیران

هیات وزیران در جلسه مورخ 1379/12/27 بنا به پیشنهاد شماره 105/5328-319/1473 مورخ 1379/9/6 سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور به استناد بند (ج) ماده 104 قانون برنامه سوم توسعه، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - مصوب 1379 - آیین نامه اجرایی بند یاد شده را به شرح زیر تصویب کرد:

«آیین نامه اجرایی بند (ج) ماده 104 قانون برنامه 5 ساله سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران»

ماده 1 - در این آیین نامه تعاریف زیر بکار رفته است:

آلودگی: عبارتست است از تعریف مذکور در ماده (9) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست.

تخریب: منظور هرگونه تغییر در منابع طبیعی است که تعادل طبیعت و تنوع زیستی را به طور جدی در معرض خطر قرار دهد.

خروجی: منظور فاضلاب، هوای آلوده، مواد زائد و یا صوتی است که از واحد به محیط تخلیه می شود.

واحد: منظور واحدهای تولیدی اعم از صنعتی، معدنی و صنایع کشاورزی است که نتیجه کار آنها مواد اولیه، محصول یا حامل انرژی است.

میزان آلودگی: عبارتست از مقدار افزایش آلودگی از حد مجاز (طبق جداول پیوست) تقسیم بر حد مجاز به شرح زیر:

$$\text{میزان آلودگی} = \frac{\text{حد مجاز} - \text{مقدار اندازه گیری شده}}{\text{حد مجاز}}$$

ماده 2 - کلیه واحدها موظفند خروجی خود را در حد ضوابط، معیارها و استانداردهای زیست محیطی که از طرف سازمان اعلام می شود حفظ کنند.

ماده 3 - کلیه واحدهایی که خروجی آنها آلودگی بیش از حد ضوابط، معیارها و استانداردهای زیست محیطی دارند همچنین واحدهایی که فعالیت آنها باعث تخریب محیط زیست می شود موظفند پس از اخطار سازمان و تعیین مهلت اقدامات لازم را در جهت کاهش یا رفع آلودگی و تخریب بعمل آورند. هزینه های انجام شده از نظر مالیاتی قابل قبول خواهد بود.

تبصره - هزینه های قابل قبول به کلیه هزینه هایی گفته می شود که به تشخیص سازمان در راستای کاهش آلودگی واحد انجام شده باشد: از قبیل ایجاد تصفیه خانه، نصب فیلتر، اصلاح فرآیند تولید به فرآیند پاک

ماده 4 - واحدهایی که در مهلت تعیین شده از انجام تکالیف مذکور در ماده (3) این آیین نامه خودداری کرده باشند، پس از پایان مهلت باید جریمه مربوط به خسارات وارده به محیط زیست را مطابق این آیین نامه پرداخت کنند.

تبصره - در صورت اعتراض واحدی نسبت به مهلت تعیین شده موضوع جهت تصمیم گیری در کمیته سه نفره متشکل از مدیرکل حفاظت محیط زیست استان، نماینده استانداری و بالاترین مسئول دستگاه ذیربط در استان مطرح خواهد شد. تصمیم کمیته لازم الاجراست.

ماده 5 - میزان جریمه ماهانه آلودگی آب از حاصلضرب عوامل زیر برای آلاینده ترین عامل تعیین می گردد.

- الف - حجم کل خروج در ماه (برحسب مترمکعب)
- ب - میزان آلودگی (براساس تعریف و مطابق جدول 1)
- ج - ضریب ریالی (مطابق جدول 1)
- د - حساسیت منطقه (مطابق جدول 2)
- هـ - حساسیت محیط (مطابق جدول 3)
- و - ضریب 2 برای تخلیه های ناگهانی

تبصره - برای واحدهای بزرگ که مشمول ماده (134) قانون برنامه پنج ساله هستند، جرایم این ماده اخذ نخواهد شد.

ماده 6 - میزان جریمه آلودگی هوا از حاصلضرب عوامل زیر برای آلاینده ترین عامل تعیین می گردد:

- الف - حجم کل خروج در ماه (برحسب مترمکعب)
- ب - میزان آلودگی (مطابق جدول 4)
- ج - ضریب ریالی (مطابق جدول 4)
- د - حساسیت منطقه (مطابق جدول 5)

ماده 7 - میزان جریمه آلودگی ناشی از دفع غیر صحیح مواد زائد جامد یا مایع از حاصلضرب عوامل زیر تعیین می گردد:

- الف - وزن مواد زائد آلاینده (برحسب کیلوگرم)
- ب - ضریب ریالی (مطابق جدول شماره 7)
- ج - ضریب حساسیت منطقه (مطابق جدول شماره 2)

ماده 8 - میزان جریمه آلودگی صوتی از حاصلضرب عوامل زیر تعیین می گردد:

- الف - مقدار افزایش آلودگی صوتی از حد استاندارد (برحسب دسی بل)
- ب - میزان تولید (برحسب ساعت 1)
- ج - ضریب 2 در صورتیکه زمان تولید در شب باشد.

• د - ضریب ریالی (1000 ریال بر دسی بل)

• ه - ضریب حساسیت محیط (مطابق جدول 5)

ماده 9 - میزان جریمه تخریب از حاصلضرب عوامل زیر در ضریب ریالی (طبق جدول 6) تعیین می گردد
مازاد بر سطح، حجم یا تعداد مجازی که دستگاه صادر کننده در مجوز اعلام می کند :

• الف - در مورد تخریب خاک، حجم خاک جابجا شده (به مترمکعب)

• ب - در مورد تخریب اراضی، مساحت اراضی تخریب شده (به هکتار)

• ج - در مورد قطع اشجار و بوته کنی، تعداد و نوع گونه

• د - در مورد مرگ و میر جانوران وحشی، تعداد و نوع گونه

• ه - در مورد رودخانه ها و سایر جریان های آبی، طول مسیر (به کیلومتر)

• و - در تالابها و سایر آبهای ساکن (هکتار)

ماده 10 - ضریب ریالی هر سال براساس نرخ رسمی تورم سال قبل که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اعلام می شود افزایش می یابد.

ماده 11 - جریمه واحدهایی که ضمن پرداخت جریمه جهت کاهش آلودگی های خود اقدام نکنند پس از گذشت هر سال با ضریب دو نسبت به سال قبل محاسبه می شود.

ماده 12 - در صورتیکه به تشخیص سازمان تغییر قابل ملاحظه ای در میزان آلودگی بوجود آید سازمان می تواند جریمه را مجدداً محاسبه نماید.

ماده 13 - در صورتیکه آلودگی واحدی خطر فوری برای سلامت انسان و محیط داشته باشد مطابق تبصره ماده (11) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست اقدام خواهد شد.

ماده 14 - جریمه طبق جداول این آیین نامه توسط سازمان محاسبه و به واحد اعلام می گردد، در صورتیکه واحدی ظرف مدت یک ماه پس از ابلاغ جریمه، از پرداخت جریمه خودداری کند مطابق قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست اقدام خواهد شد.

تبصره - جهت آگاهی واحدها نسبت به موضوع، در مهلت داده شده، جریمه واحدها محاسبه و فقط جهت اطلاع به آنها اعلام می گردد.

ماده 15 - سازمان موظف است که با همکاری دستگاههای ذیربط نسبت به تدوین و اجرای برنامه های آموزشی و اطلاع رسانی در زمینه تطبیق مشخصات فنی واحدهای صنعتی و تولیدی، قوانین و مقررات و استانداردهای زیست محیطی اقدام نماید.

تبصره - صدور اخطار و تعیین مهلت توسط سازمان از ابتدای سال 1381 آغاز خواهد شد.

ماده 16 - جریمه واحدها به حساب خزانه واریز شده و معادل آن در لوایح بودجه سنواتی پیش بینی می گردد تا جهت اجرای طرح های سالم سازی محیط زیست و جبران خسارت با هماهنگی سازمان محیط زیست و

سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور از طریق دستگاههای اجرایی ذیربط هزینه گردد. هزینه های مطالعه، آموزش، اطلاع رسانی، از محل این ماده نیز قابل تامین خواهد بود.

ماده 17 - در مورد شهرکهای صنعتی و دیگر مجتمعهای مشابه آن، مدیریت مجموعه به عنوان شخصیت حقوقی پاسخگو و در جمع آوری سهم جریمه واحد همکاری خواهد داشت.

جدول 1 : آب

ملاحظات	ضریب ریالی	حد مجاز تخلیه Mg/lit			عوامل آلاینده	ردیف
		مصرف کشاورزی	به آبهای زیرزمینی	به آبهای سطحی		
	10	100	50	50	BOD ₅	1
	7	200	100	100	COD	2
	0/1	-	1	1	فسفات (برحسب فسفر)	3
	5	-	10	50	نیتрат	4
	50	0/1	0/1	0/5	سیانور (CN)	5
	12	0/05	0/2	0/2	کادمیوم (Cd)	6
	30	1	1	0/5	کروم کل (Cr)	7
	60	آثار	آثار	آثار	جیوه (Hg)	8
	60	0/05	1	1	کبالت (Co)	9
	0/6	0/01	0/01	0/01	مولیبدن (Mo)	10
	120	2	2	2	نیکل (Ni)	11
	60	1	1	1	سرب (Pb)	12
	60	0/1	0/1	1	سلنیوم (Se)	13
	60	0/1	0/1	1	نقره (Ag)	14
	6	0/1	0/1	0/1	وانادیوم (V)	15
	6	0/1	0/1	0/1	ارسنیک (As)	16
	1	10	10	10	مواد چربی و نفتی	17
	22	0/5	0/5	1/5	دترجنت	18
هر درجه کاهش یا افزایش نسبت به حد مجاز در مترمکعب	1000	6-8/5	5/9	6/5-8/5	pH	19
هر 3 درجه کاهش یا افزایش در فاصله 200 متری از محل ورود	1000	-	-	-	دما (C)	20
هر واحد اختلاف NTU	2/5	50	-	50	کدورت (NTU)	21
هر واحد اختلاف TCU	300	75 واحد رنگ	75 واحد رنگ	75 واحد رنگ	رنگ (TCU)	22
به ازاء هر میلیون عدد باکتری	10	/1000mL 4000	/1000mL 4000	/1000mL 2000	اشریشیا کلی گرمای پای	23
به ازاء هر 10 عدد مازاد در هر مترمکعب	10	1/1000mL	1/1000mL	1/1000mL	تخم انگلهای کرمی (کرم نماتود)	24
	2	--	تبصره دو	تبصره یک	مجموع مواد جامد محلول (TDS)	25

تبصره یک : تخلیه با غلظت بیش از میزان مشخص شده در جدول در صورتی مجاز خواهد بود که پساب خروجی، غلظت کلراید، سولفات و مواد محلول منبع پذیرنده را در شعاع 200 متری بیش از 10 درصد افزایش ندهد.

تبصره دو : تخلیه با غلظت بیش از میزان مشخص شده در جدول در صورتی مجاز خواهد بود که افزایش کلراید، سولفات و مواد محلول پساب خروجی نسبت به آب مصرفی بیش از 10 درصد نباشد.

جدول 2: حساسیت منطقه - آب و خاک

4	3	2	1	درجه حساسیت
یزد، سیستان و بلوچستان، کرمان، خراسان، (عرض جغرافیایی 35 درجه به پایین)	بقیه استانها	خوزستان، بوشهر، هرمزگان	گیلان و مازندران گلستان کلیه مناطق تحت حفاظت سازمان حفاظت محیط زیست	منطقه
1	1/5	1/8	2	ضریب مناطق

جدول 3: حساسیت محیط - آب

ضریب محیط	استان	محیط	درجه حساسیت
2	زنجان خراسان آذربایجان غربی کوهگیلویه و بویراحمد آذربایجان شرقی سمنان بوشهر کرمانشاه اصفهان گیلان تهران ایلام مازندران خوزستان فارس همدان	مناطق تامین کننده آب شرب دریای مازندران و تالابهای کشور رودخانه های حساس شامل : ابهر رود اترک، کارده باراندوز چای، روضه چای، زرینه رود، مهاباد چای بشار تلخه رود، صوفی چای حبله رود، شاهرود حله، مند راوند، قره سو زاینده رود زرچوب، شفارود، مردآبرود، نوکنده کرج، جاجرود سیمره قره سو کارون کر گاماسیاب چاه : دشت اصفهان، دشت دامغان، دشت لنجان	1
1/8		خلیج فارس و دریای عمان چاه : دشت خوزستان، دشت زاهدان، دشت شیراز، دشت گرمسار، دشت مجن و شاهرود، دشت یزد	2
1/6		سایر رودخانه های کشور چاه : دشت سمنان، دشت شبانکاره، دشت دالکی و دشت کرمان	3
1/4		چاه : سایر مناطق	4
1/2		زمینهای کشاورزی	5
1		اراضی بایر	6

جدول 4 : هوا

ملاحظات	ضریب ریالی	حد مجاز تخلیه *		واحد	منبع آلاینده	عوامل آلاینده	شماره
		درجه 1	درجه 2				
	10	130	130	PPM	پالایشگاه	CO	1
	5	435	435	PPM	ذوب آهن		
	5	500	500	PPM	کوره های قوس الکتریک برای تولید آهن		
	2	800	800	PPM	نیروگاهها	SO ₂	2
	2	800	800	PPM	ذوب اولیه مس - سرب و روی		
	1	1000	800	PPM	تهیه گوگرد		
	1	1200	1000	PPM	تهیه اسید سولفوریک		
	1	15	4/5	Kg/تن	تهیه کاغذ	NO _x	3
	8	350	350	PPM	پالایشگاه		
	5	500	350	PPM	تهیه اسید نیتریک		
	16	30	20	PPM	تهیه گوگرد	H ₂ S	4
	5	400	180	PPM	تهیه کک		
	13	100	50	PPM	تهیه آمونیاک	NH ₃	5
	-	5	5	Kg/تن	تهیه کربنات و بی کربنات دو سود		
	20	10	8	PPM	تهیه اسید سیانیدریک	HCN	6
	16	30	25	PPM	کارخانه تولید شیشه	FH	7
	9	25	10	Kg/تن	تهیه اسید فسفریک به روش تر	F ₂	8
	10	10	5	Kg/تن	تهیه اسید سوپر فسفریک		
	6	50	30	Kg/تن	تولید فسفات دی آمونیوم		
	9	25	10	Kg/تن	کارخانه تولید آجر		
	9	25	10	Kg/تن	تهیه سرامیک		
	2	150	100	Kg/تن	تهیه سوپر فسفات به روش توده کردن		
	2	150	120	Kg/تن	تهیه سوپر فسفات به روش دانه ای		
	2	0/75	0/5	Kg/تن	مخازن ذخیره سوپر فسفات دانه ای		
	18	20	8	PPM	احیاء اولیه آلومینیوم (در ذخیره و حالت خشک)		
	10	110	100	PPM	تولید سولفور کربن	S ₂ C	9
	9	250	100	Mg/m ³	ریخته گری ها	ذرات	10
	10	150	150	Mg/m ³	عملیات تهیه ماسه و قالبسازی		
	14	75	40	Mg/m ³	کارخانجات ریخته گری		
	9	250	150	Mg/m ³	تولید اسید سولفوریک		
	20	10	5	Mg/m ³	کاغذسازی، کوره بازیافت، حمل مرکابتان		
	14	60	60	Mg/m ³	فیلتر گاز مرطوب (تهیه دوده)		
	15	50	50	Mg/m ³	برج شستشو (تهیه دوده)		
	15	50	50	Mg/m ³	کوره ها (تهیه دوده)		

ادامه جدول 4 : هوا

ملاحظات	ضریب ریالی	حد مجاز تخلیه *		واحد	منبع آلاینده	عوامل آلاینده	م.ت.
		درجه 1	درجه 2				
	16	40	40	Mg/m ³	بعدسوزها (تهیه دوده)	ذرات	1 0
	10	150	75	Mg/m ³	خشک کننده های حرارتی		
	10	100	40	Mg/m ³	مابقی بخشها		
	8	350	150	Mg/m ³	پالایشگاهها و نیروگاهها		
	10	150	50	Mg/m ³	کوره اصلی اکسیژن (ذوب آهن)		
	8	300	100	Mg/m ³	کوره بوته باز (ذوب آهن)		
	9	250	100	Mg/m ³	مابقی بخشها (ذوب آهن)		
	9	250	175	Mg/m ³	کوره پخت (تولید سیمان)		
	9	200	50	Mg/m ³	آسیاب (تولید سیمان)		
	10	15	5	Mg/m ³	کارخانه ذوب مس، روی، سرب		
	3	250	100	Mg/m ³	تولید آسفالت		
	8	300	200	Mg/m ³	تهیه سرامیک		
	19	30	20	Mg/m ³	آزبست		
	4	600	250	Mg/m ³	تولید آهک - تولید آجر - تولید گچ		
	9	250	100	Mg/m ³	زباله سوزها و سایر فرآیندهای تولیدی		
	19	20	--	Mg/m ³	هیدروکربورهای گروه اول		
	10	150	--	Mg/m ³	هیدروکربورهای گروه دوم		
	8	300	--	Mg/m ³	هیدروکربورهای گروه سوم		

* استانداردهای درجه یک در مورد کارخانه ها و کارگاههای جدید و همچنین کارخانه ها و کارگاههای موجود که محل آنها با ضوابط استقرار موضوع ماده (12) قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا مصوب 1374/2/3 مغایرت داشته باشد اعمال می شود. استانداردهای درجه 2 برای کارخانه ها و کارگاههای موجود که محل آنها با ضوابط استقرار فوق الذکر مغایرتی ندارد، ملاک عمل خواهد بود.

جدول 5 : حساسیت منطقه - هوا و صدا

ضریب	شرح	نوع منطقه
1	اماکنی که حساسیت خاصی ندارند (مناطق خارج شهر و اماکن مسکونی)	غیرحساس
2	مناطق مسکونی و مناطق زیستی حساس	نیمه حساس
3	7 شهر آلوده از نظر آلودگی هوا	حساس

* جدول 6: میزان جرائم ناشی از تخریب محیط زیست

نوع تخریب	واحد	ضریب ریالی × 100
خاکبرداری و خاکریزی	مترمکعب	10-1000
قطع اشجار (درختان و درختچه ها)، بوته کنی	اصله	10-1000
مرگ و میر جانوران وحشی	تعداد	10-1000
تخریب اراضی اعم از جنگلی، مرتعی، کشاورزی و غیره	هکتار	100-20000
رودخانه ها و سایر جریان های آبی	کیلومتر	100-200
تالابها و سایر آبهای ساکن	هکتار	1000-10000

* میزان ضریبهای در محدوده معین شده فوق توسط سازمان و با همکاری وزارت کشاورزی (سازمان جنگلها) معین خواهد شد.

جدول شماره 7: طبقه بندی مواد زائد

گروه	کد بین المللی	نوع مواد زائد	شاخص آلاینده	واحد	ضریب ریالی × 100
1	Y ₁₀	مواد و اشیاء حاوی یا آلوده به بی فیل های چند کلره (PCBS) ترنیلهای چند کاره (PCTs) و یا بی فیلهای چند برمه (PBBs)	وزن PCB-PBB-PCT	Kg	10000
	Y ₄₃	ترکیبات گروه دی - بنزو - فورانهای چند کلره	وزن فورانها	Kg	100000
	Y ₄₄	ترکیبات گروه دی - بنزو - پی - دی اکسین های چند کلره	وزن دی اکسینها	Kg	100000
	Y ₄₁	حلالهای آلی هالوژن دار	وزن ماده	Kg	100000
	Y ₂₉	جیوه، ترکیبات جیوه	وزن جیوه	Kg	100000
	Y ₅	مواد زائد حاصل از تولید، فرمولاسیون و استفاده از مواد شیمیایی نگهدارنده چوب	وزن ماده	Kg	100000
	Y ₄₅	ترکیبات آلی هالوژن دار علاوه بر موادی که در فوق اشاره شد.	وزن ماده	Kg	100000
2	Y ₂₆	کادمیوم، ترکیبات کادمیوم	وزن کادمیوم	Kg	5000
	Y ₂₄	آرسنیک و ترکیبات آرسنیک	وزن آرسنیک	Kg	5000
	Y ₂₁	ترکیبات کروم شش ظرفیتی	وزن کروم	Kg	5000
	Y ₃₀	تالیوم و ترکیبات تالیوم	وزن تالیوم	Kg	5000
	Y ₁₉	کربونیل های فلزی	وزن ماده	Kg	5000
	Y ₂₀	برلیوم و ترکیبات برلیوم	وزن برلیوم	Kg	5000
	Y ₂₈	تلوریوم و ترکیبات تلوریوم	وزن تلوریوم	Kg	5000
	Y ₂₇	آنتیموان و ترکیبات آنتیموان	وزن آنتیموان	Kg	5000
	Y ₂₅	سلنیوم و ترکیبات سلنیوم	وزن سلنیوم	Kg	5000
	Y ₁₇	مواد زائد حاصل از پرداخت سطح فلزی و پلاستیک	وزن ماده	Kg	2000
3	Y ₁₅	ضایعاتی که ماهیت انفجاری دارند و مشمول سایر مقررات نیستند.	وزن ماده	Kg	100
	Y ₃₄	اسیدها به اشکال محلول یا جامد	وزن اسید آزاد	Kg	100
	Y ₃₅	بازها به اشکال محلول یا جامد	وزن باز آزاد	Kg	100
4	Y ₄	مواد زائد حاصل از تولید، فرمولاسیون و کاربرد داروهای گیاهی و مواد کشنده میکروارگانسیم ها، شامل سموم کشاورزی	وزن ماده	Kg	5000
	Y ₇	مواد زائد حاصل از تصفیه حرارتی و آبکاری فلزات بوسیله سیانیدها	وزن سیانید	Kg	100000
	Y ₃₇	ترکیبات آلی فسفره	وزن فسفر	Kg	5000
	Y ₃₃	سیانیدهای غیر آلی	وزن سیانید	Kg	10000
	Y ₃₈	سیانیدهای آلی	وزن سیانید	Kg	10000

ادامه جدول 7 : طبقه بندی مواد زائد

گروه	کد بین المللی	نوع مواد زائد	شاخص آلاینده‌گی	واحد	ضریب ریالی × 100
5	Y ₁₈	بقایای حاصل از عملیات دفع مواد زائد صنعتی	وزن ماده	Kg	2000
	Y ₄₇	بقایای حاصل از زباله سوزهای زباله منازل	وزن ماده	Kg	2000
	Y ₃₉	فنل‌ها، ترکیبات فنل از جمله کلروفنل‌ها	وزن فنل‌ها	Kg	50
	Y ₄₀	اترها	وزن اتر	Kg	50
	Y ₄₂	حلال‌های آلی بدون هالوژن	وزن ماده	Kg	50
	Y ₆	مواد زائد حاصل از تولید، فرمولاسیون و کاربرد حلالهای آلی	وزن ماده	Kg	50
	Y ₈	ضایعات روغن های معدنی که برای استفاده‌های رایج مناسب نیستند	وزن ماده	Kg	50
	Y ₉	مخلوط‌های زائد روغن با آب، هیدروکربنها با آب و امولسیون‌ها	وزن ماده	Kg	50
	Y ₁₁	مواد قیری زائد حاصل از پالایش، تقطیر و تصفیه حرارتی	وزن ماده	Kg	50
	Y ₃₆	آزبست (پودر یا الیاف)	وزن آزبست	Kg	2000
6	Y ₁	مواد زائد حاصل از مراقبت‌های پزشکی بیمارستانها، مراکز درمانی	وزن ماده	Kg	500
	Y ₂	مواد زائد حاصل از تولید و تهیه فرآورده های دارویی	وزن ماده	Kg	500
	Y ₃	دوا و داروهای زائد و کودهای شیمیایی	وزن ماده	Kg	500
7	Y ₁₂	مواد زائد حاصل از تولید، فرمولاسیون و کاربرد جوهرها، رنگها، پیگمنتها، مواد رنگرزی، لاک و الکل و روغن های جلا	وزن ماده	Kg	200
	Y ₁₃	مواد زائد حاصل از تولید، فرمولاسیون و کاربرد رزین ها، لاتکس، چسبها و نرم کننده ها	وزن ماده	Kg	200
	Y ₁₆	مواد زائد حاصل از تولید، فرمولاسیون و کاربرد مواد شیمیایی مورد استفاده در عکاسی	وزن ماده	Kg	200
	Y ₃₂	ترکیبات غیرآلی فلئوئور غیر از کلسیم فلوراید	وزن ماده	Kg	200
	Y ₁₄	مواد زائد شیمیایی حاصل از فعالیتهای تحقیقاتی، عمرانی یا آموزشی که ماهیت شناخته شده ندارند و یا جدید بوده و اثراتشان بر روی انسان و محیط ناشناخته است.	وزن ماده	Kg	200
8	Y ₃₁	سرب، ترکیبات سرب	وزن سرب	Kg	2000
	Y ₂₂	ترکیبات مس	وزن مس	Kg	1000
	Y ₂₃	ترکیبات روی	وزن روی	Kg	1000
	Y ₄₆	سایر پسماندها	وزن ماده	Kg	1
9					
10					

- در صورتیکه این مواد با مواد دیگری مخلوط یا ترکیب شده باشد، فقط وزن مواد آلاینده به تفکیک نوع، طبق جدول فوق محاسبه می شود.

- در صورتیکه دفع مواد زائد با آتش سوزی یا هرگونه انتشار در هوا توأم باشد، جراثم مربوط به آلودگی هوا جداگانه محاسبه و به مبلغ اضافه خواهد شد.

رئیس جمهور

تصویب نامه هیات وزیران

هیات وزیران در جلسات مورخ 1379/12/27 بنا به پیشنهاد شماره 45915/31/100 مورخ 1379/8/2 وزارت نیرو و به استناد ماده (134) قانون برنامه سوم توسعه، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - مصوب 1379 - آیین نامه اجرایی بند یاد شده را به شرح زیر تصویب کرد :

«آیین نامه اجرایی ماده (134) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران»

ماده 1 - در این آیین نامه تعاریف زیر بکار رفته است :

واحد آلاینده : منظور کلیه واحدهای آلاینده تولیدی، صنعتی، معدنی، دامداری، خدماتی و مجتمعها و شهرکهای صنعتی، مسکونی و سایر مواردی است که بیش از 3000 مترمکعب فاضلاب در ماه تولید می کنند.

آلودگی : منظور آلودگی های ناشی از فاضلاب و پسابهای خروجی از واحد آلاینده است.

سازمان : منظور سازمان حفاظت محیط زیست و یا واحدهای استانی آن است.

وزارت نیرو : منظور وزارت نیرو و یا شرکتها و یا واحدهای تابعه و وابسته به آن است.

ماده 2 - سازمان رأساً یا به درخواست وزارت نیرو میزان آلودگی واحدهای آلاینده را تعیین و به واحد ذیربط و وزارت نیرو اعلام و مهلت مناسبی جهت کنترل و رفع آلاینده تعیین می نماید، واحد آلاینده موظف است تا زمان رفع آلودگی جرایم مربوطه را به خزانه واریز نماید.

تبصره 1 - سازمان می تواند از امکانات وزارت نیرو برای نمونه برداری و اندازه گیری آلودگی استفاده نماید.

تبصره 2 - سازمان می تواند مهلت تعیین شده را تمدید نماید.

ماده 3 - در صورتی که واحد به آلودگی خود ادامه داده و از پرداخت جریمه خودداری کند با اعلام سازمان وزارت نیرو نسبت به قطع آب و تعلیق پروانه بهره برداری از منابع آب واحد آلاینده اقدام خواهد نمود.

همچنین سازمان طبق آیین نامه جلوگیری از آلودگی آب مصوب 1363/9/24 هیات وزیران و به استناد ماده (46) قانون توزیع عادلانه آب مصوب 1361/12/16 مجلس شورای اسلامی نسبت به تعطیل کردن واحد آلاینده و معرفی به مراجع قضایی اقدام می نماید.

ماده 4 - در هر استان کمیته ای متشکل از واحدهای استانی سازمان، وزارتخانه های نیرو، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، نماینده استانداری و دستگاه اجرایی ذیربط، تشکیل

می گردد تا نسبت به رفع اختلاف احتمالی در مورد مهلت داده شده به واحد اتخاذ تصمیم نماید تصمیمات کمیته با سه رای موافق لازم الاجرا است.

ماده 5 - مدیریت مجتمع ها و شهرکهای مسکونی، صنعتی، تولیدی، خدماتی و مشابه آن که دارای سیستم متمرکز جمع آوری فاضلاب هستند در خصوص مفاد این آئین نامه به عنوان شخصیت حقوقی مسئول بوده و موظف به پرداخت جرایم متعلقه می باشند. مگر آنکه توافق دیگری بین آنان و سازمان به عمل آید.

ماده 6 - مبالغ واریز شده به خزانه، از محل ردیفی که در قوانین بودجه سنواتی منظور خواهد شد در اختیار سازمان قرار می گیرد تا با پیشنهاد وزارت نیرو برحسب نظر سازمان بین دستگاههای اجرایی متولی طرحهای حفاظت کیفی منابع آب و طرحهای پیگیری تصفیه و دفع بهداشتی فاضلاب از جمله موارد زیر توزیع شود:

الف - تعیین، تملک حریم و حفاظت منابع آب سطحی و زیرزمینی

ب - پایش کیفی منابع آب سطحی و زیر زمینی

ج - جمع آوری، تصفیه و دفع بهداشتی فاضلابهای شهری، روستایی و شهرکها و نواحی صنعتی و پادگانها

هـ - اطلاع رانی و آموزش عمومی در جهت حفاظت کیفی و منابع آب

ماده 7 - جهت جلوگیری از استمرار در پرداخت جریمه و واداشتن واحدهای آلاینده به رفع آلودگی در مورد واحدهایی که نسبت به رفع آلودگی اقدام نکنند، پس از پایان مهلت جریمه با ضریب 2 محاسبه می شود و این ضریب پس از گذشت هر سال دو برابر سال قبل خواهد شد، بطوری که ضریب در مدت یکسال پس از پایان مهلت 2، برای سال دوم 4، برای سال سوم 8 و ... خواهد بود.

تبصره - واحدهایی که به تشخیص سازمان اقدامات مطلوبی را جهت رفع آلودگی انجام داده اند مشمول تا 90 درصد تخفیف از جریمه متعلقه خواهند شد.

ماده 8 - سازمان مسئول حسن اجرای این آیین نامه بوده و موظف است گزارش عملکرد موضوع این آیین نامه را سالانه به هیات وزیران و سازمان مدیریت و برنامه ریزی ارائه نماید.

ماده 9 - تا زمان کاهش آلایندگی و رسیدن به حد استاندارد نحوه محاسبه جرایم و جداول این آیین نامه مطابق با نحوه محاسبه و جداول آیین نامه اجرایی بند (ج) ماده (104) - تصویر پیوست - می باشد.

راهنمای محاسبه جرائم آلودگی

محاسبات برای تعیین مبلغ جریمه به شرح زیر است :

- 1- جداول شماره 1، 2 و 3 آئین نامه اجرایی بند «ج» ماده 104 قانون برنامه سوم برای محاسبه جرایم ماده 134 قانون برنامه سوم هم مورد استفاده قرار خواهد گرفت.
- 2- ماده 134 برای آن دسته از فعالیتهای اعمال خواهد شد که بیش از 3000 مترمکعب فاضلاب در ماه تولید می کنند.

- 3- برای تعیین میزان آلودگی، میزان آلاینده اصلی مثلاً BOD از حد مجاز آن کم شده و به حد مجاز تقسیم می گردد. مثلاً اگر واحدی با توجه به اندازه گیری انجام شده BOD معادل 400 میلی گرم در لیتر داشته باشد در اینصورت میزان آلودگی برابر خواهد بود با : (با فرض اینکه فاضلاب به رودخانه وارد شود)

$$= 7 = \text{میزان آلودگی} = \frac{400 - 50}{50}$$

- 4- با استفاده از جداول شماره 1، 2 و 3 میزان جریمه محاسبه خواهد شد. مثلاً اگر همین واحد در استان گیلان واقع شده باشد و فاضلاب را به رودخانه زرجوب وارد کند در اینصورت محاسبه به روش زیر خواهد بود :

با استفاده از جدول شماره 1 ضریب ریالی پارامتر آلوده کننده ($BOD = 10$) استخراج می شود.

از جدول شماره 2 ضریب منطقه (گیلان = 2)

و از جدول شماره 3 ضریب حساسیت محیط (زرجوب = 2)

بنابراین میزان جریمه برابر خواهد بود :

$$\text{جریمه} = \text{جدول 3} \times \text{حساسیت} \times \text{جدول 1} \times \text{ضریب ریالی} \times \text{میزان آلودگی} \times \text{حجم فاضلاب در ماه} = \text{میزان جریمه}$$
$$280 \times 2 \times 2 \times 10 \times 7 \times Q = \text{میزان جریمه}$$

اگر حجم فاضلاب اندازه گیری شده 3500 مترمکعب در ماه باشد بنابراین

$$\text{میزان جریمه (ریال در ماه)} = 3500 \times 280 = 980000$$

این میزان به واحد اعلام شده و واحد موظف است بصورت ماهانه آن را پرداخت نماید.

نکته 1 - جریمه ماهانه محاسبه شده برای پرداخت به مدت دوازده ماه به واحد ابلاغ می گردد. در این مدت اگر در آلودگی تغییری ایجاد گردد باید اندازه گیری و محاسبه تجدید شود.

نکته 2 - جریمه سال بعد در ضریب 2 ضرب می شود. لذا جریمه ماهانه محاسبه شده برای سال دوم 1960000 ریال در ماه و برای سال سوم 3920000 ریال در ماه خواهد بود.

نکته 3 - جریمه سالهای بعد در نرخ تورم رسمی که توسط بانک مرکزی ج.ا.ا اعلام می شود و سازمان به استنادها ابلاغ خواهد کرد ضرب خواهد شد.

نکته 4 - فقط آلاینده ترین عامل برای محاسبه جریمه مدنظر قرار می گیرد.